

משנה: כל הנעשה דמים באחר, כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפיו. כיצד החליף שור בפרה וכו'.			
שיטת רש"י		שיטת תוס'	
ר"נ ור"ש נחלקו בכל מה שאינו כלי גמור: כלי הוי רק דבר המתקיים (ולא פירות ובשר ובע"ח שעומדים להקרב או למות), ומוכן לשימוש (ולא חומר גלם), ועומד לשימוש בעצמותו (ולא מטבע).		ר"נ ור"ש נחלקו דוקא בפרי גמור שעומד לאכילה כמו בשר ופירות ולא שאר מטלטלין. אבל שור חי נחשב כלי דעומד לשימוש (ועי' אה"ב צ') וכן מטבע חשיב כלי מפני שראוי לתלות בצואר בתו או מפני שראוי לשקול בו משקולות, או מפני שעומד להוצאה לקנות בו כל דבר.	
כל הנעשה וכו' = מטבע נעשה חליפין. ולפי"ז צ"ל ההמשך כיצד וכו' = וכיצד עושים חליפין? כגון החליף בשר שור בפרה וכו'. ואגב אורחא אשמעינן דאף פרי גמור עושה חליפין.	הו"א	לפי רב ששת איירי בחליפין	הו"א: כל הנעשה וכו' = מטבע נעשה חליפין. ולפי"ז צ"ל ההמשך כיצד וכו' = וכיצד עושים חליפין? כגון החליף בשר שור בפרה וכו'. ואגב אורחא אשמעינן דאף פרי גמור עושה חליפין.
לפי רב ששת איירי בחליפין	מסקנה (דמסקינן בב"מ כרב, דמטבע אינו נעשה חליפין, ודלא כלוי)	הו"א	כל הנעשה וכו' = יש דמים (שקונים מטלטלין), כמו חליפין. כיצד = כגון? החליף דמי שור בפרה = שקונה הפרה בדמי שור שמכר לו מקודם ונתחייב לו דמיו (ועי' אה"ב צ"א, צ"ב), דזהו מילתא דל"ש ולא תקנו רבנן בכה"ג עקירת קנין כסף במטלטלין. והיינו כר' יוחנן דוקא דסבר מטלטלין נקנין בכסף מדאורייתא, ורבנן עקרו קנין כסף והעמידו בו קנין משיכה. וע"כ ר"נ כריו"ח ס"ל. וע"כ ר"ל כר' ששת ס"ל.
לפי רב ששת איירי בחליפין	מסקנה (דמסקינן בב"מ כרב, דמטבע אינו נעשה חליפין, ודלא כלוי)	מסקנה (דמסקינן בב"מ כרב, דמטבע אינו נעשה חליפין, ודלא כלוי)	כל הנעשה וכו' = כל מטלטלין חוץ ממטבע נעשים חליפין. כיצד = כגון? החליף שור בפרה (דהיינו, כלי נעשה חליפין. ובפרי, נחלקו ר"נ ור"ש).
הוכחת תוס': המחליף פרה בחמור וילדה אלמא קונה אחד במשיכת חברו. אמנם יש לדחות בדמי פרה. פרתך בכמה וכו' וקני לחמור במשיכת הפרה. ורש"י יוכל להשיב: דשאני חליפי שוה בשוה, דלכו"ע מהני אף בפירי. טעמיה דר"נ דלא מהני אלא כלי: כתיב "שלף איש נעלו" – בעינן דומיא דנעל. טעמיה דר"ש דאף פרי מהני: "לקיים כל דבר" – ריבה כל דבר לחליפין. טעמיה דרב דמטבע לא נעשה חליפין: דעתיה אצורתא, וצורתא עבידא דבטלה (ועי' אה"ב צ"ד)			

תוד"ה כל הנעשה דמים באחר

כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפיו.		הגירסא
לוי – בכליו של מקנה	רב – בכליו של קונה	השיטה
כיון שזכה המקנה, נתחייב הקונה, ליתן חליפיו ואינו יכול לחזור בו.	כיון שזכה הקונה, נתחייב המקנה, ליתן חליפיו ואינו יכול לחזור בו.	ההסבר
כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפיו.		הגירסא
לוי – בכליו של מקנה	רב – בכליו של קונה	השיטה
כיון שזכה הקונה, נתחייב באונסי חליפיו.	כיון שזכה המקנה, נתחייב ליתן חליפיו ואינו יכול לחזור בו.	ההסבר
לוי מפרש החליף שור בפרה, החליף השור בהנאת קבלת הפרה.		תוד"ה כיצד החליף

תוד"ה שמא יאמר לו

- לריו"ח כסף קונה מטלטלין מדאורייתא. ורבנן תקנו שיקנו במשיכה דוקא ולא בכסף, מפני שמא יאמר לו נשרפו חיטיך בעליה דאי מתרמי ליה דליקה, לא טרח לאצולינהו.
- ואם היו מתקנים לקנות בכסף ומשיכה – היה בזה תקלה באם הלוקח משך ועדיין לא שילם, שיאמר למוכר נשרפו חיטיך בעליה.
- אבל השתא שתקנו משיכה, אין שום תקלה, דאפילו אם הלוקח שילם ועדיין לא משך, לא יוכל המוכר לומר לו נשרפו מעותיך בעליה, דלכה"פ הוי כש"ח וכספים אין להם שמירה אלא בקרקע, וא"א שישרפו.

קניני הקדש

רשות הגבוהה בכסף:

הקדש קונה ומוכר אפילו מטלטלין, בכסף, מדאורייתא, דילפינן מדכתיב "ונתן הכסף וקם לו".
ובזה לא נחלקו ריו"ח ור"ל (דפליגי גבי הדיוט). ולא עקרו חכמים קנין כסף, אע"פ דאי מתרמי ליה דליקה לא יהא לו רווח בכיבוי או הפסד באם לא יכבה (כי ההקדש אינו חוזר בו בכה"ג, משום דאית ביה מי שפרע להדיוט, כמבואר בגמ'), מ"מ לא חיישינן שיתעצל מלכבות, כי ודאי יחוס על ממון ההקדש ויזדרז להציל. מהרי"ט.
אמנם תקנו חכמים לטובת ההקדש. דקונה ומוכר גם במשיכה, כדי שלא יהא כח הדיוט חמור מהקדש. והמכר קיים אם אין בזה הפסד להקדש, אבל אם יוצא מזה הפסד להקדש, כגון שהקדש מכר והוקר, או קנה והוזל, בטל הקנין משיכה. ואילו בקנין כסף, אפילו אם יש הפסד להקדש המקח קיים, ולא בטלו חכמים את הקנין כסף, כי בהדיוט יש מי שפרע בכה"ג.

אמירתו לגבוהה כמסירתו להדיוט:

הדיוט שאמר על מטלטלין או קרקע "הרי זה הקדש", חל ההקדש וגם נקנה להקדש קנין ממוני. וילפינן לה מקראי "מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת וכו' נדבה אשר דברת בפיו", "ואיש כי יקדיש את ביתו קודש", והיינו שההקדש זוכה בו מדין נדר שחל באמירתו, ומשום כך מהני שאלה, שאם נשאל על הקדשו, בטל גם הקנין הממוני (עי' אה"ב צ"ז).

וכן במכר, אם בא למכור להקדש ושם אותו במחיר נמוך מערכו, או בא לקנות מהקדש ושם אותו במחיר גבוה מערכו, נתחייב בזה לקיים דבריו. אך אם היה זה בטעות, בטלה התחייבותו.

ולכן אם משך חפץ מהקדש במאיתם ולא הספיק לפדותו עד שעמד במאה, א"א לחייבו מאיתם מדין "אמירתו לגבוהה", (אלא יש לחייבו מאיתם, מדין "ונתן הכסף", בדוקא). וכן אם בא למכור חפץ מהקדש, או לקנות חפץ מהקדש, ונקב מחירו האמיתי (ולא עשו קנין משיכה או כסף) ואח"כ נשתנה המחיר לרעתו, יכול לחזור בו, משום דהוי טעות, שלא היה סבור שישתנה השער.

אבל אם שם חפץ להקדש במחיר נמוך: לפי' א' בתוס', אם שומתו ידועה, יכול לחזור בו בטענת טעות, אבל אם אין שומתו ידועה, מן הסתם גמר בדעתו למחיר זה אפילו אם הוא נמוך, דכמו"כ הוא מסופק שמא הוא גבוה. ולפי' ב' בתוס' בין אם שומתו ידועה ובין אם לא, אם נקב מחיר נמוך, מסתמא התכוון לוותר להקדש ואינו יכול לחזור בו. (ומסתמא ה"ה אם שם חפץ מהקדש, במחיר גבוה, אינו יכול לחזור א"א כ' לפי' א' בתוס' אם שומתו ידועה. וז"פ).

קנין יתומים - תוד"ה אטו הדיוט

חכמים תקנו ליתומים שקונים ומוכרים גם בכסף, כמו הקדש.

יהיב דמי ליתמי וזל, אינו יכול לחזור בו. אייקר, יתומים יכולים לחזור בהם.

ואע"פ שלהדיוט איכא מי שפרע, לא מנעום מלחזור בהם, כי מדאורייתא דינם לקנות במשיכה ולא בכסף. וע' אה"ב ק"א.